

SZKŁO	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-84
	Prasówki szkła okularowych jednoogniskowych	5511-03
		Zamiast BN-76/5511-03
		Grupa katalogowa 1415

(eqv CT C9B 4015-83)

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są prasówki przeznaczone do wykonywania bezbarwnych szkła okularowych, jednoogniskowych.

1.2. Określenia

1.2.1. współczynnik osłabienia światła ϵ_A — wg wzoru

$$\epsilon_A = \frac{1}{S} \lg \frac{1}{\tau_{ivs}}$$

w którym:

S — grubość szkła, cm,

τ_{ivs} — stosunek strumienia świetlnego osiągającego wyjściową powierzchnię próbki do strumienia świetlnego, który przeszedł wejściową powierzchnię próbki.

1.2.2. klinowatość prasówki — różnica maksymalnej i minimalnej grubości, mierzonej na krawędzi prasówki łącznie z występującym tam uskokiem.

1.2.3. owalność prasówki — różnice między maksymalną i minimalną średnicą, mierzoną w połowie szerokości powierzchni bocznej prasówki.

1.2.4. nadlewy — występy na krawędziach prasówki, powstałe w miejscach złożenia narzędzi formujących.

1.2.5. uskok — odkształcenie wynikające z niedokładności porcjowania szkła.

1.2.6. Pozostałe określenia — wg BN-80/6861-01.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Podział

2.1.1. Typy. W zależności od kształtu, rozróżnia się następujące typy:

- prasówki sferyczne dodatnie — SD,
- prasówki sferyczne ujemne — SU,
- prasówki astygmatyczne dodatnie — AD,
- prasówki astygmatyczne ujemne — AU,
- prasówki recepturowe dodatnie — RD,
- prasówki recepturowe ujemne — RU,
- prasówki sferyczne lantikularne — SL.

2.1.2. Grupy. W zależności od średnicy i parametrów konstrukcyjnych, rozróżnia się grupy oznaczone wg uzgodnień pomiędzy dostawcą i odbiorcą.

2.2. Oznaczenie

2.2.1. Sposób budowy oznaczenia. Oznaczenie powinno zawierać:

- a) skróconą nazwę PRASÓWKA,
- b) oznaczenie typu prasówki wg 2.1.1,
- c) oznaczenie grupy prasówki wg 2.1.2,
- d) numer normy.

2.2.2. Przykład oznaczenia prasówki sferycznej ujemnej (SU) o średnicy 60 mm (60) i parametrach konstrukcyjnych wg rys. 1 (1):

PRASÓWKA SU 60/1 BN-84/5511-03

3. WYMAGANIA

3.1. Materiał. Prasówki powinny być wykonane ze szkła o następujących własnościach:

- a) współczynnik załamania $n_c = \pm 0,002$,
- b) współczynnik dyspersji ν_c — nie mniej niż 58,
- c) współczynnik osłabienia ϵ_A — nie mniej niż $0,013 \text{ cm}^{-1}$.

Dopuszcza się stosowanie szkła o większym współczynniku załamania i innym współczynniku dyspersji.

3.2. Różnica dróg optycznych wzdłuż osi optycznej prasówki, wywołana wewnętrznymi naprężeniami, nie powinna przekraczać 50 nm/cm .

3.3. Smużystość. Nie dopuszcza się w szkłe prasówek smug widocznych gołym okiem przy przeglądaniu w kierunku osi optycznej po zanurzeniu prasówki w cieczy immersyjnej.

3.4. Pęcherzowatość. W prasówkach dopuszcza się w strefie środkowej o średnicy 30 mm do 2 pęcherzy o średnicy od 0,05 do 0,2 mm i odległości między nimi nie mniejszej niż 5 mm oraz w strefie brzegowej o średnicy powyżej 30 mm do 3 pęcherzy o średnicy od 0,05 do 0,3 mm i odległości między nimi nie mniejszej niż 5 mm. Nie dopuszcza się pęcherzy o średnicy do 0,5 mm tworzących skupiska.

Zgłoszona przez Centralne Laboratorium Optyki
Ustanowiona przez Dyrektora Centralnego Laboratorium Optyki dnia 7 sierpnia 1984 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1985 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 12/1984 poz. 23)

3.5. Nominalne wymiary i kształt prasówek — wg uzgodnień pomiędzy producentem i odbiorcą.

3.6. Średnica prasówek powinna być wybierana z szeregu wartości od 44 do 72 ze stopniowaniem co 1 mm.

Odchyłka średnicy nie powinna być większa niż ± 2 mm. Dopuszcza się odchyłkę średnicy równą $-0,4$ mm.

3.7. Dopuszczalna odchyłka grubości prasówek w środku — wg tabl. 1.

Tablica 1

Masa prasówki	Odchyłka grubości
g	mm
do 35	+0,3
powyżej 35 do 48	+0,4
powyżej 48 do 70	+0,5
powyżej 70	+0,6

3.8. Odchyłka kształtu powierzchni sferycznej prasówki lub odchyłka płaskości przy promieniu równym ∞ nie powinna przekraczać wartości wg tabl. 2.

Tablica 2

Średnica prasówki	Odchyłka kształtu powierzchni sferycznej lub odchyłka płaskości
mm	
do 60	0,3
powyżej 60 do 65	0,4
powyżej 65	0,5

3.9. Owalność nie powinna przekraczać tolerancji średnicy.

3.10. Klinowatość nie powinna przewyższać 0,3 mm.

3.11. Liczba i głębokość zalegania wad powierzchniowych nie powinny przekraczać wartości podanych w tabl. 3.

Tablica 3

Powierzchnia prasówki	Głębokość zalegania wad powierzchniowych mm	Liczba i rozmieszczenie wad powierzchniowych
sferyczna lub płaska	0,3	nie normalizuje się
boczna	1,0	dopuszcza się dwie wady w odległości odpowiadającej kątowi środkowemu nie większemu niż 150°
Nie dopuszcza się spękań na bocznej powierzchni prasówki.		

3.12. Nadlewy. Na prasówkach dopuszcza się nadlew o wysokości nie większej niż 0,3 mm.

Nadlew boczny nie powinien przekraczać tolerancji średnicy.

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie

4.1.1. Pakowanie w rulony. Prasówki jednego typu i grupy należy pakować w rulony po 10, 15 lub 25 sztuk przy użyciu papieru pakowego o gramaturze 50 g/m² wg BN-66/7326-01.

Na każdym rulonie należy umieścić następujące dane:

- symbol producenta,
- oznaczenie prasówek wg 2.2,
- liczbę sztuk prasówek w rulonie,
- datę i znak kontroli technicznej.

4.1.2. Pakowanie w pojemniki. Rulony z prasówkami należy układać w pojemnikach. Wolną przestrzeń w pojemniku należy wypełnić wełną drzewną wg PN-74/D-94000 lub innym materiałem amortyzującym. Na pojemniku należy umieścić następujące dane:

- symbol producenta,
- numer pojemnika,
- napis „OSTROŻNIE KRUCHE” i rysunek kieszka wg PN-76/O-79252.

4.1.3. Karta przewodnia. Do każdego pojemnika należy włożyć kartę przewodnią zawierającą:

- nazwę lub symbol producenta,
- numer pojemnika,
- specyfikację prasówek znajdujących się w pojemniku z uwzględnieniem oznaczenia wg 2.2 oraz liczbę prasówek,
- znak pakowacza,
- datę i znak kontroli technicznej.

4.2. Przechowywanie. Pojemniki z prasówkami należy przechowywać w pomieszczeniach zamkniętych, wolnych od substancji atakujących szkło.

4.3. Transport. Podczas transportu pojemniki z prasówkami powinny być zabezpieczone przed opadami atmosferycznymi oraz przed możliwością przesuwania się podczas jazdy.

5. BADANIA

5.1. Rodzaje badań

- sprawdzenie materiału (3.1),
- sprawdzenie różnicy dróg optycznych (3.2),
- sprawdzenie pęcherzowatości, liczby i głębokości zalegania wad (3.4, 3.11),
- sprawdzenie nominalnych wymiarów i ich odchyłek oraz nadlewów (3.5, 3.6, 3.7, 3.9, 3.10, 3.12),
- sprawdzenie odchyłki kształtu sferycznej powierzchni prasówki lub odchyłki od płaskości przy promieniu równym ∞ (3.8),
- sprawdzenie smużystości (3.3).

5.2. Kontrola jakości

5.2.1. Skład i liczebność partii. Partia przedstawiona do kontroli powinna zawierać prasówki tego samego typu i grupy.

Liczebność partii nie powinna przekraczać 100000 sztuk.

5.2.2. Sposób pobierania próbek

- a) do badań wg 5.1a) — trzy próbki raz na kwartał i każdorazowo przy zmianie składu chemicznego szkła.
b) do pozostałych badań — losowo wg PN-83/N-03010.

5.2.3. Poziom kontroli

- a) w badaniach wg 5.1b) ÷ c) — II ogólny wg PN-79/N-03021.
b) w badaniach wg 5.1f) — specjalny S-1 wg PN-79/N-03021.

5.2.4. Wadliwość dopuszczalna

- a) w badaniach wg 5.1b) ÷ c) — maksimum 4%.
b) w badaniach wg 5.1f) — maksimum 10%.

5.2.5. Wybór i stosowanie planów badania

- a) dla badań wg 5.1b) ÷ c) — plany badania do kontroli normalnej wg tabl. 4.
b) dla badań wg 5.1f) — plany badania do kontroli normalnej wg tabl. 5.

Wybór i stosowanie planów badania do kontroli obojętnej i ulgowej oraz warunki przejścia — wg PN-79/N-03021.

Tablica 4

Liczność partii N	Liczność próbek n	Liczba kwalifikująca m_1	Liczba dyskwalifikująca m_2
281 ÷ 500	50	5	6
501 ÷ 1200	80	7	8
1201 ÷ 3200	125	10	11
3201 ÷ 10 000	200	14	15
10 001 ÷ 100 000	315	21	22

Tablica 5

Liczność partii N	Liczność próbek n	Liczba kwalifikująca m_1	Liczba dyskwalifikująca m_2
do 35 000	5	1	2
35 001 ÷ 100 000	8	2	3

5.3. Opis badań

5.3.1. Sprawdzenie materiału

a) sprawdzenie współczynnika załamania n_c i współczynnika dyspersji ν_c — wg BN-81/6862-04.

b) sprawdzenie współczynnika osłabienia światła należy przeprowadzać na fotometrze lub za pomocą innego urządzenia pomiarowego o dokładności $\pm 0,002 \text{ cm}^{-1}$, próbkę przygotować wg BN-83/6860-01.

5.3.2. Sprawdzenie różnicy dróg optycznych — metodą porównawczą wg PN-67/S-13065 p. 2.1. Niedokładność pomiaru nie powinna przekraczać $\pm 5 \text{ nm}$.

5.3.3. Sprawdzenie pęcherzowatości i głębokości zalegania wad — wizualnie przez porównanie z wzorcami w świetle przechodzącym rozproszonym pochodzącym z żarówki o mocy 60 W.

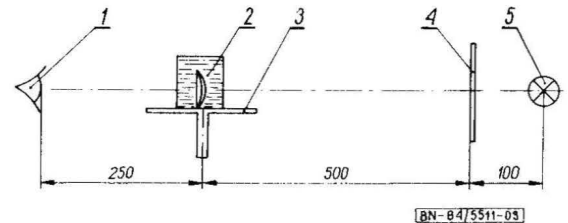
5.3.4. Sprawdzenie nominalnych wymiarów i ich odchyłek oraz nadlewów należy przeprowadzać uniwersalnymi środkami pomiarowymi o dokładności $\pm 0,1 \text{ mm}$ lub za pomocą innego narzędzia pomiarowego o tej samej dokładności.

5.3.5. Sprawdzenie odchyłki kształtu sferycznej powierzchni prasówki lub odchyłki od płaskości przy promie-

niu równym ∞ należy przeprowadzać przez przyłożenie do powierzchni prasówki szablonu o promieniu różniącym się max 10,5% od nominalnego. Przy kontroli płaskości minimalny promień krzywizny szablonu powinien wynosić 10 m. Długość szablonu powinna być o 3 mm mniejsza od średnicy prasówki.

Sprawdzać należy w dwóch prostopadłych kierunkach przez pomiar prześwitu szczerinierzem o granicznej odchyłce grubości $\pm 0,05 \text{ mm}$.

5.3.6. Sprawdzenie smużystości należy przeprowadzać w zaciemnionym pomieszczeniu na stanowisku, którego schemat przedstawiono na rysunku. Sprawdzenie polega na wizualnej ocenie obrazu prasówki zanurzonej w cieczy immersyjnej, utworzonego na matówce.

BN-84/5511-03

1 — obserwator, 2 — kuweta z cieką immersyjną i badaną próbką, 3 — stolik obrotowy, 4 — matówka, 5 — źródło światła, żarówka 60 W

5.4. Ocena wyników badań

5.4.1. Prasówka niedobra. Badaną prasówkę należy uznać za niedobłą, jeżeli nie przejdzie z wynikiem dodatnim chociażby przez jedno z badań wymienionych w 5.1.

5.4.2. Ocena partii. Partię prasówek należy uznać za zgodną z wymaganiami normy, jeżeli liczba sztuk niedobrych w próbie nie przekroczy liczby kwalifikującej podanej w tabl. 4 i 5.

5.5. Wady ukryte. Partia, w której wady przekraczające wymagania normy wykryto dopiero po obróbce prasówek u odbiorcy, podlega reklamacji, jeśli liczba braków przekracza 5%.

6. POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

Do dnia 31 grudnia 1987 r. dopuszcza się wykonanie prasówek szkieł okularowych o refrakcji powyżej ± 8 dioptrii ze szkła o współczynniku załamania $n_c = 1,523 \pm 0,002$.

Do dnia 30 czerwca 1988 r. dopuszcza się wykonanie prasówek o granicznej odchyłce grubości w środku prasówki wg tabl. 6.

Tablica 6

Masa prasówki	Odchyłka grubości
g	mm
do 35	+0,4
powyżej 35 do 48	+0,5
powyżej 48	+0,6

Do dnia 30 czerwca 1988 r. dopuszcza się wykonanie prasówek ręczną metodą prasowania szkła stałego i prasówek o masie powyżej 40 g wg następujących wymagań:

- a) dopuszcza się odchyłkę kształtu powierzchni sferycznych prasówki lub odchyłkę od płaskości przy promieniu równym ∞ , w prasówkach o średnicy do 60 mm, równą 0,4 mm,
- b) głębokość zalegania wad na powierzchniach sferycznych prasówki lub płaskich przy promieniu równym ∞ nie powinny przekraczać 0,6 mm.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Centralne Laboratorium Optyki, Warszawa.

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-76/5511-03

- a) zmieniono zasady podziału i oznaczenia prasówek,
 b) wprowadzono szczegółowe wymagania dla materiału prasówek,
 c) zaniechano normalizowania kształtu prasówek wg typów,
 d) wprowadzono podział wymagań w zależności od masy i średnicy prasówek,
 e) od dnia 1 lipca 1988 r. ujednolicono wymagania dla prasówek wykonywanych automatyczną i ręczną metodą prasowania szkła.

3. Normy związane

- PN-74/D-94000 Wełna drzewna
 PN-83/N-03010 Statystyczna kontrola jakości. Losowy wybór jednostek produktu do próbek
 PN-79/N-03021 Statystyczna kontrola jakości. Kontrola odbiorcza według oceny alternatywnej. Plany badania
 PN-76/O-79252 Transportowe jednostki opakowaniowe. Znaki i znakowanie. Wymagania podstawowe

PN-67/S-13065 Szkło i wyroby szklane. Pomiar naprężeń

BN-83/6860-01 Szkło optyczne. Pomiar współczynnika absorpcji szkła optycznego bezbarwnego

BN-81/6862-04 Szkło optyczne. Pomiar współczynnika załamania refraktometrem

BN-66/7326-01 Papiery pakowe zwykłe

4. Normy międzynarodowe i zagraniczne

RWPG СТ СЭВ 4015-83 Заготовки однофокальных очковых линз. Технические требования и методы испытаний

NDR TGL 35495 Presslinge für farblose Brillengläser

ZSRR ГОСТ 8778 Заготовки для очковых линз. Общие технические условия

5. Zakres zgodności normy z normą RWPG. Norma BN jest równoważna normie СТ СЭВ 4015-03. W normie BN rozszerzono zakres postanowień normy RWPG o kontrolę jakości oraz pakowanie, przechowywanie i transport.

6. Autor projektu normy — mgr inż. Urszula Starzec, Jeleniogórskie Zakłady Optyczne, Jelenia Góra.